

HWK

Handwerkskammer für München und Oberbayern

**PHARE-
Biznesa Atbalsta programma**

SMECA

Mācību līdzeklis:

**Eiropas Likums Par
Uzņēmumiem un
Konkurenci**

Autori:

Silke Matz

Kurt Seemann

Fritz Schofinius

Klaus Plaschka

1. Likums par uzņēmumiem
 - 1.1. Pamats
 - 1.2. Pastāvošie Eiropas likumi un noteikumi
 - 1.2.1. Dibināšanas pamattiesības
 - 1.2.1.1. Definīcija
 - 1.2.1.2. Dibināšanas brīvība fiziskām personām
 - 1.2.1.3. Dibināšanas brīvība uzņēmumiem
 - 1.2.1.4. Dibināšanas brīvības praktiskie ierobežojumi
 - 1.2.1.5. Dibināšanas brīvība atšķirībā no citām pamattiesībām
 - 1.2.2. Direktīvas: Eiropas ekonomisko interešu grupējums
 - 1.2.2.1. Kas ir Eiropas ekonomisko interešu grupējums?
 - 1.2.2.2. Dibināšana
 - 1.2.2.3. Dažādi
 - 1.2.2.4. Praktiski norādījumi SME centrālajā un Austrumeiropā
 - 1.2.3. Direktīvas
 - 1.2.3.1. ES direktīva par informācijas atklātību
 - 1.2.3.2. Direktīva par kapitālu
 - 1.2.3.3. Grāmatvedības direktīva
 - 1.2.3.4. Direktīva par auditoru kvalifikāciju
 - 1.2.3.5. Direktīva par viena cilvēka sabiedrībām
 - 1.2.4. Eiropas konvencija par tiesvedības apgabaliem un tiesu izpildīšanu
 - 1.2.4.1. Ievads
 - 1.2.4.2. Kurai tiesai tiesas procesā ir starptautiska kompetence?
 - 1.2.4.3. Tiesas lēmumu atzīšana/izpildīšana ārzemēs
 - 1.2.5. Eiropas konvencija par līgumiem
 - 1.2.5.1. Ievads
 - 1.2.5.2. Kurš likums ir attiecināms?
 - 1.3. Perspektīva: Jaunu noteikumu izstrādāšana
 - 1.3.1. Eiropas privātie uzņēmumi
 - 1.3.2. Eiropas akciju sabiedrība (*Societas Europaea*- SE)
 - 1.3.3. Eiropas sadarbība
 - 1.4. Ietekme uz SME
 - 1.5. Koriģēšanas stratēģija
 - 1.5.1. Dibināšanas brīvības risks un iespējas
 - 1.5.2. Juridiskās struktūras izvēle
 - 1.5.3. Grāmatvedības prasības
 - 1.6. Pārbaudes jautājumi biznesa darbībai

2. Antimonopola līgums
 - 2.1. Vēsture
 - 2.2. Spēkā esošie Eiropas likumi un noteikumi
 - 2.2.1. Karteļu aizliegums
 - 2.2.1.1. Romas līguma 81. pants un tā pielietošana
 - 2.2.1.2. Īpaši pasākumi SME
 - 2.2.2. Aizliegums ļaunprātīgi izmantot dominējošo stāvokli tirgū
 - 2.2.3. Apvienošanās kontrole
 - 2.2.4. Reklāmas noteikumi
 - 2.2.5. Valsts subsīdiju kontrole
 - 2.2.6. Intelektuālais īpašums
 - 2.2.6.1. Patentu likums
 - 2.2.6.2. Likums par preču zīmēm
 - 2.2.6.3. Likums par autortiesībām
 - 2.3. Perspektīva: tiek izstrādāti jauni likumi
 - 2.4. Ietekme uz SME
 - 2.5. Koriģēšanas stratēģija
 - 2.6. Jautājumi biznesa pārbaudei
3. Pielikums

1. Likums par uzņēmumiem

1.1. Pamats

ES kā likumdošanas orgāns darbam uzņēmumu likumdošanas jomā ir veltījusi lielākas pūles nekā jebkurā citā privāttiesību jomā. Likumdošanas saskaņošana dažādās dalībvalstīs principā tiek veikta ar direktīvu palīdzību, un tai ir divējāds mērķis:

- riska, kas rodas dalībvalstu atšķirīgās likumdošanas dēļ, ierobežošana, lai aizsargātu akcionārus, kreditorus un biznesa partnerus
- ekonomiskā reģiona izveidošana, kurā nepastāvētu nekādas iekšējās robežas un, kur korporatīvā likuma pamatnosacījumi, kuri ir attiecināmi uz uzņēmumiem atsevišķajās dalībvalstīs, būtu lielākoties vienādi

Otrais punkts it īpaši attiecas uz individuālajiem uzņēmējiem un investoriem: jo "neitrālāks" šis likums par uzņēmumiem ir kādā konkrētā teritorijā, jo uzņēmējiem ir vieglāk balstīt savus lēmumus par biznesa izveidošanas vietu, pamatojoties vienīgi uz ekonomiska rakstura apsvērumiem.

Par spīti saskaņošanas mēģinājumiem, likums par uzņēmumiem joprojām ir risināms valsts likumu līmenī¹. Līdz šim saskaņošana ir ietekmējusi tikai akciju sabiedrības. Līgumsabiedrību harmonizēšana norisinās ļoti sarežģīti, jo dažādās valstīs ir atšķirīgas likumdošanas tradīcijas. Tādēļ, direktīvas, kas norādītas 1.2.3. pantā, nav attiecināmas uz maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), kuri veidoti kā līgumsabiedrības.

1.2. Pastāvošie Eiropas likumi un noteikumi

1.2.1. Dibināšanas pamattiesības

1.2.1.1. Definīcija

Ja tiek īstenota iekšējā Eiropas tirgus ideja, tad firmām ir jādod brīvas kustības iespējas, kādas tām ir valsts tirgū. Pamatojoties uz ekonomiskajiem kritērijiem, tām jābūt iespējai brīvi izlemt, kur tieši ES teritorijā tās vēlas atrasties. Ar to jāsaprot, ka firmas var izvēlēties savu darbības vietu atkarībā no ražošanas faktoriem, infrastruktūras un noieta tirgus. Šī kustības brīvība ir pazīstama kā dibināšanas brīvība.

1.2.1.2. Dibināšanas brīvība fiziskām personām

- **Reģistrēšanas brīvība fiziskām personām:** Ikviens ES pilsonis, neatkarīgi no savas dzīves vietas, un saskaņā ar attiecīgās valsts likumā paredzētajiem reģistrēšanas noteikumiem, var izveidot biznesu jebkurā Kopienas valstī. Nevienam cilvēkam nedrīkst radīt nelabvēlīgus apstākļus viņa tautības dēļ; ir aizliegta jebkura veida diskriminācija - atklāta un slēpta.

¹Vienīgie uzņēmumi ir EEIG (Eiropas ekonomisko interešu grupējumi) un Eiropas akciju sabiedrības (SA), kuru pirmsākumi patlaban tiek plānoti, jo abu šo korporatīvo struktūru darbība balstās uz Eiropas likumdošanu.

Piemēram, ja dalībvalsts nosaka, ka firmas izveidošanas brīdī noteiktam skaitam partneru ir jābūt attiecīgās valsts nacionalitātes pārstāvjiem, tad tā ir diskriminācija attiecībā pret citu dalībvalstu iedzīvotājiem, kuri vēlas dibināt firmu šajā noteiktajā valstī. Vienošanās par šādiem nosacījumiem nav pieņemama.

Dibinot aģentūru vai filiāli, vēl bez ES pilsonības, jāievēro nosacījums, ka galvenajai biznesa nozarei jau jābūt nodibinātai kādā no ES dalībvalstīm.

- **Izvēles brīvība:** Izvēlētajā teritorijā ES pilsoņi var brīvi izvēlēties no visām šajā vieta iespējamajām biznesa nozarēm, kādu biznesu tie vēlas uzsākt. Nav pieļaujami tādi nosacījumi, kas paredz, ka citu dalībvalstu iedzīvotāji var izvēlēties tikai kādu noteiktu biznesa organizācijas formu.
- **Piedalīšanās brīvība:** Tā vietā, lai uzsāktu jaunu biznesu citā dalībvalstī, ES pilsoņi, saskaņā ar attiecīgās valsts likumiem, var piedalīties jau pastāvošā biznesā.

1.2.1.3. Dibināšanas brīvības uzņēmumiem

Uzņēmumi tiek uzskatīti par fiziskām personām:

- ja tie izveidoti saskaņā ar dalībvalsts likumdošanas aktiem
- ja to atrašanās vieta (tas, ir, reģistrētais galvenais birojs, kā tas norādīts dibināšanas statūtos), centrālā vadība (tas, ir, vieta, kur tiek pieņemti biznesa lēmumi) vai galvenais uzņēmums (piemēram, rūpnīca) visi atrodas ES robežās.

Dibināšanas brīvība tiek garantēta tikai tādā gadījumā, ja tiek ievēroti iepriekš minētie kritēriji un neskatoties uz akciju turētāju vai partneru tautību.

1.2.1.4. Dibināšanas brīvības praktiskie ierobežojumi

➤ **Kvalifikācijas atzīšana:**

Dibināšanas brīvība joprojām ir ierobežota attiecībā uz amatniekiem, jo vēl joprojām nav nokārtota savstarpējā kvalifikācijas atzīšana.

➤ **Pārejas perioda sagatavošanās darbi, iestājoties ES:**

Jautājumos, kas skar robežu rajonus starp ES valstīm un valstīm, kuras vēlas tai pievienoties (piemēram, gar Vācijas- Polijas vai Austrijas- Čehijas robežu), pārejas perioda sagatavošanās darbi iespējams tiks uzsākti nekavējoties pēc šo valstu iestāšanās ES. Tas uz dažiem gadiem ierobežos pārvietošanās brīvību gan strādniekiem gan darba devējiem (dibināšanas brīvība).² Tomēr pēc tam šie ierobežojumi pakāpeniski tiks atcelti.

² Tādi paši ierobežojumi stājās spēkā, kad ES pievienojās Spānija un Portugāle, jo bija nepieciešams izvairīties no problēmām robežrajonos.

Galvenā biroja pārcelšana no vienas ES valsts uz citu:

Individuāls tirgotājs var pārcelt savu biznesu no vienas dalībvalsts uz otru. Tomēr, atšķirības dalībvalstu likumdošanā liedz brīvi pārcelt uzņēmuma galveno biroju no vienas ES valsts uz otru, neievērojot nekādus ierobežojumus³. Tas nozīmē, ka praksē uzņēmumi var baudīt dibināšanas brīvību, izveidojot aģentūras, filiāles un meitas uzņēmumus.

1.2.1.5. Dibināšanas brīvība atšķirībā no citām pamattiesībām

➤ Atšķirība no pārvietošanas brīvības strādniekiem:

Pārvietošanās brīvība nosaka, ka katram ES pilsonim ir tiesības apmesties uz dzīvi un uzsākt darbu jebkurā vietā ES teritorijā. Dibināšanas brīvība uzņēmējiem atšķiras no pārvietošanās brīvības strādniekiem tādā veidā, ka darba devējs ir pašnodarbinātais, tas ir, viņš pats uz sava rēķina un uzņemoties savu risku veic darbību ārzemēs, un viņam nav saistoši menedžera norādījumi.

➤ Atšķirība no pakalpojumu brīvības:

Ja pakalpojumi tiek sniegti pāri robežai bet bizness, kurš šos pakalpojumus nodrošina nepārcel savu ražotni uz citu vietu, tad šāda veida pakalpojumu sniegšana ir uzskatāma par pakalpojumu brīvību. Pagaidu ražošanas uzstādīšana citā dalībvalstī vēl netiek uzskatīta par dibināšanas brīvību.

Piemēram, celtniecības uzņēmējs, kuram uz laiku ir nepieciešams uzstādīt iekārtas, lai realizētu svarīgu projektu citā dalībvalstī (mašīnas, dzīves vieta strādniekiem, u.t.t), bet, kurš projektu beidzot atgriežas savā mītnes zemē, ir puse, kura sniedz pakalpojumus.

➤ Atšķirība no kapitāla kustības:

Investīcijas, finansējums un citi kapitāla pārskaitījumi, kas nepieciešami biznesa nodibināšanai nav uzskatāmi par dibināšanas brīvību. Tie ir pakļauti nosacījumiem, kas regulē brīvu kapitāla un naudas darījumu kustību.

1.2.2. Direktīvas:

Eiropas ekonomisko interešu grupējums

Dibināta saskaņā ar 25.07.1985. pieņemto dekrētu.

1.2.2.1 Kas ir Eiropas ekonomisko interešu grupējums?

- Juridiska struktūra sadarbībai robežjautājumos, kura ir likumīga visā Eiropas ekonomiskajā teritorijā⁴.
- It īpaši piemērota MVU (mazie un vidējie uzņēmumi), kuri biežāk nekā lielie uzņēmumi saskaras ar grūtībām, kas rodas izejot Eiropas tirgū.

³ Uzņēmums: EEIG (Eiropas ekonomisko interešu grupējumi)

⁴ Eiropas ekonomiskā teritorija = ES plus Lihtenšteina, Norvēģija un Islande

- dalībnieki sadarbojas grupējuma ietvaros, bet saglabā neatkarību juridisko un ekonomisko nosacījumu jomā.
- Necenšas pēc peļņas: grupējuma darbība ir vērsta vienīgi uz to, lai palīdzētu tā dalībniekiem īstenot biznesu.

Kāds ir Eiropas ekonomisko interešu grupējuma mērķis?

Eiropas ekonomisko interešu grupējuma (EEIG) mērķis ir sadarbība dažādās biznesa sfērās, piemēram, iepirkšanas un marketinga asociāciju izveidošana, kopīgu izpēti un attīstības projektu izstrāde vai sadarbība strādājošo un tālākas apmācības jomā. Grupējums vēlas vienkāršot vai attīstīt savu biedru biznesa operācijas, apvienojot naudas līdzekļus, darbus un pieredzi. Tas dos labākus rezultātus nekā tad, ja grupējuma biedri darbojas atsevišķi.

Piemēri:

- *Iepirkšana: Vairāki papīra mazumtirgotāji ir izveidojuši EEIG, lai kopīgi veiktu iepirkšanu un izstrādātu vienotu marketinga stratēģiju. Līdzīgā veidā, vairāki vidēja lieluma krāsu un laku ražotāji ir nostiprinājuši savas pozīcijas, lai vestu sarunas par izejvielu iepirkšanu, un šim mērķim ir izveidojuši EEIG.*
- *Apvienotais marketinga: Vairāki amatniecības izstrādājumu ražotāji Eirā un Ziemeļīrijā ir izveidojuši EEIG, lai veicinātu vietējo amatniecības ražojumu pārdošanu.*
- *Piegādātāju asociācijas valsts līgumu slēgšanai*
- *Transports un loģistika: Virkne Eiropas galvenokārt vidējā lieluma transporta un pārvadāšanas firmu ir izveidojušas EEIG, lai uzlabotu koordināciju un efektīvāk veiktu starptautiskā transporta un pārvadājumu realizāciju.*

1.2.2.2. Dibināšana

- **Dalībnieki:**
- Lai nodrošinātu sadarbību abpus robežām, EEIG sastāvā jāietilpst vismaz diviem dalībniekiem no divām dažādām valstīm, kuras atrodas Eiropas ekonomiskajā reģionā.⁵
- Dalībniekiem ir jābūt neatkarīgiem juridiskajos nosacījumos.
- Par dalībniekiem var kļūt gan līgumsabiedrības gan uzņēmumi, kurus regulē akcijas, kā arī fiziskas personas, ja vien tās strādā biznesa jomā.

➤ EEIG institūcijas:

EEIG jābūt veidotai vismaz no divām institūcijām: dalībniekiem, kuri darbojas kopīgi un no viena vai vairākiem galvenajiem menedžeriem. Tomēr dalībnieki var paredzēt arī citu institūciju darbību, piemēram, uzraudzības padomi, ekspertu komisijas.

➤ Reģistrācijas akts

Vienošanās par EEIG izveidošanu jāveic rakstiski un tajā jānorāda minimāli nepieciešamā informācija (sabiedrības nosaukums, reģistrētais galvenais birojs, biznesa objekts, dalībnieki, EEIG termiņš). Tomēr, ir vēlams, lai bez šīs minimālās informācijas

⁵ Gadījumos, kuri skar uzņēmumus un juridiskas personas, tas ir atkarīgs no galvenās vadības atrašanās vietas; fizisku personu gadījumā tas ir atkarīgs nevis no atsevišķā indivīda tautības, bet gan no viņa pamata darba vietas. Ja EEIG beidz savu darbību pāri robežām, tad asociācija jālikvidē.

EEIG izveidošanas laikā tiktu nokārtoti arī citi jautājumi, piemēram, detalizētāks pārskats par institūcijām, sadarbību, kapitālieguldījumiem, saistībām, peļņas un zaudējumu sadali. Pirms tiek izstrādāta attiecīga, konkrētam gadījumam atbilstoša vienošanās, jākonsultējas ar ekspertu.

➤ **Publicēšana:**

Nolikums par EEIG paredz sistēmu, kas regulē informācijas atklāšanu un pilnībā garantē trešās puses aizsardzību.

- EEIG ierakstīšana reģistrā paredzēta attiecīgās dalībvalsts mērķiem.
- Akta un tam sekojošo labojumu nodošana glabāšanā tajā pašā reģistrā, kurš ir atklāts sabiedrības pārbaudēm.
- Ziņojumu publicēšana valsts oficiālajā avīzē.
- Ziņojumu publicēšana ES oficiālajā avīzē.

➤ **Ieguldījumi:**

EEIG var tikt izveidota ar vai bez kapitālieguldījumiem, ieguldījumiem natūrā, zināšanās, u.t.t. Vairāk nekā 95% visu EEIG tiek izveidoti bez pašu kapitāla. Tomēr, kapitāls var tikt iegūts laika gaitā.

Atbildība:

EEIG ir neierobežota kopīgā un individuālā atbildība grupējuma priekšā. Tomēr, grupējuma iekšienē ir iespējams vienoties par dažādām atbildības kvotām partneru starpā.

1.2.2.3. Dažādi

➤ **Priekšrocības:**

- Nodokļi: EEIG nemaksā nodokļus par sava darba rezultātiem. Tas novirza peļņu saviem dalībniekiem, kuri pēc tam ir atbildīgi par nodokļu nomaksu saskaņā ar valsts likumdošanu.
- Tā kā grupējumā var iestāties dažādi dalībnieki (līgumsabiedrības, akciju sabiedrības un fiziskas personas, piemēram, jurists, amatnieks, individuālais tirgotājs), var izveidoties interesantas un konstruktīvas kombinācijas gan kompetences gan tirdzniecības un finanšu zināšanu jomā.
- EEIG automātiski atbilst noteiktām ES attīstības projektu prasībām (piemēram, tas var būt noderīgi, ja grupas, kas piesakās uz ES dotācijām, darbojas EEIG formā).

➤ **Potenciālās grūtības ar EEIG:**

- Iekšējā komunikācija un tās izmaksas
- Valoda
- Sākotnējās neskaidrības nodokļu jautājumos,
- Peļņas un zaudējumu sadale, ja vien par to nav panākta iepriekšēja vienošanās

➤ **Ierobežojumi:**

EEIG ir pakļauti noteiktiem ierobežojumiem, piemēram, tiem nekādā gadījumā nedrīkst būt akcijas tā dalībnieku uzņēmumos, tie nedrīkst realizēt nekāda veida vadības vai uzraudzības varu pār citiem uzņēmumiem un nedrīkst piešķirt nekādus aizdevumus.

1.2.2.4. Praktiski norādījumi SME centrālajā un Austrumeiropā

➤ **Dalība pirms iestāšanās ES:**

Dalību EEIG parasti veido tās valstis, kuru biznesa darbība norisinās ES. Tomēr ir dažādi ceļi un līdzekļi lai iestātos EEIG arī to valstu biznesam, kuras vēl nav ES locekles, pat tad, ja šis business atrodas valstī, kura nav dalībvalsts.

➤ **Asociētie locekļi:**

Šis ir labs veids, kā iesaistīt partneri no valsts, kura nav ES locekle.

Piemēram: Čehijas business var kļūt par Vācijas-Austrijas EEIG dalībnieku, tas ir: tas sadarbojas ar grupējumu, sedz noteiktu izmaksu daļu, saņem proporcionālu daļu nopelnītā un pilda noteiktas finansiālas saistības grupējuma ietvaros.

➤ **EEIG un rīkotājdirektori no valstīm, kuras nav ES locekles:**

Biznesu/dalībnieku pārstāvji vai rīkotājdirektori, kuri nāk no valstīm, kas nav ES locekles, arī var kļūt par EEIG rīkotājdirektoriem.

Ir daži praktiski piemēri, kas apliecina iepriekš teikto, piemēram, kāda Dienvidvācijas EEIG rīkotājdirektors ir Turcijas iedzīvotājs no Stambulas.

➤ **Citas iespējas:**

- Līgums par kopuzņēmumu.
- EEIG izveidošana valstī, kura nav ES locekle.
- Biznesa nodibināšana ES no valsts, kura nav ES locekle.
- Fizisku personu piesaistīšana no valstīm, kuras nav ES locekles, ja to galvenā darbības vieta ir ES teritorijā.

➤ **Informācija un padomi**

Detalizētāku informāciju par EEIG var iegūt no:

EWIV-informationszentrum

Untere Vorstadt 11

D-71063 Sindelfingen (Stuttgart)

Tel: 0 70 31/61 86-80, Fax: 0 70 31/61 86-86

email: ewiv@libertas-intiut.com

1.2.3. Direktīvas

1.2.3.1. ES direktīva par informācijas atklātību

Pirmā direktīva datēta ar 9.3.1968.

Uz ko attiecas ES direktīva par informācijas atklātību?

Lielākajā daļā valstu šī direktīva attiecas uz **individuālajiem uzņēmumiem ar ierobežotu atbildību, akciju sabiedrībām un akciju līgumsabiedrībām**. Šīs direktīvas mērķis ir aizsargāt trešās puses pret šīm sabiedrībām.

Kas ir jāatklāj?

- Uzņēmuma reģistrācijas akts, statūti un jebkādi statūtu labojumi.
- Persona(s), kura(s) iecelta(s), lai pārstāvētu uzņēmumu (un vai personām, kuras pilnvarotas pārstāvēt uzņēmumu, tas jādara kopā vai tās var darboties individuāli).
- Kas vada un uzrauga uzņēmumu.
- Parakstītā kapitāla daudzums (katru gadu).
- Bilance, peļņas un zaudējumu aprēķins par katru finansu gadu⁶.
- Izmaiņas, ja mainīta vieta, kurā uzņēmums reģistrēts.
- Likvidēšana, spēkā neesamība (skat. zemāk) un jebkas cits saistībā ar uzņēmuma likvidāciju.

Kur jāveic informācijas atklāšana?

- Reģistrā jāatrodas atsevišķai lietai. Attiecīgā dalībvalsts nosaka, kurš reģistrs tas ir.
- Vēl vairāk, katra dalībvalsts nosaka oficiālo avīzi, kura publicē visus reģistrā izdarītos ierakstus, vai vismaz norāda uz jaunajiem ierakstiem.
- Uzņēmuma rakstāmpapīram un pasūtījuma veidlapām jānorāda sekojošā informācija:
 - tā reģistra nosaukums, kur glabājas uzņēmuma lieta
 - ieraksta numurs
 - uzņēmuma juridiskā struktūra un atrašanās vieta
 - ja tas ir noderīgi, atsauce uz faktu, ka uzņēmums pašlikvidējasTādā gadījumā, ja nepieciešams, biznesa partneri varēs reģistrā pārbaudīt uzņēmumu, apliecināt tā identitāti un saņemt papildu informāciju.

Praktiska rakstura sekas:

- Citiem ir iespēja uzzināt par mani un mana biznesa apstākļiem.
- Tomēr arī es varu uzzināt par citiem, un, pirms uzsākt biznesu ar nākotnes partneriem, es varu no reģistra iegūt par viņiem noderīgu informāciju (ko parāda pēdējā bilance, kurš ir pilnvarots pārstāvēt uzņēmumu, u.t.t.).
- Ja uzņēmums nepublicē bilanci un peļņas uz zaudējumu aprēķinu, tad tam tiek uzlikta soda nauda.

⁶ MVU gadījumos attiecināmi īpaši pasākumi: tiem var atļaut iesniegt saīsinātu bilanci (skat. nodaļu par Grāmatvedības direktīvu).

Citi nosacījumi:

Direktīva par informācijas atklāšanu nosaka sekojošo:

- Noslēgto saistību likumība:
 - vai saistības radās pirms uzņēmuma oficiālās ierakstīšanas reģistrā.
 - biznesa pārstāvju varas pakāpe, kādā tie var šo biznesu pārstāvēt.
- Spēkā neesamība (ja uzņēmumu reģistrējot pieļautas kļūdas, kā rezultātā uzņēmums nemaz nav nodibināts) un tās sekas.

1.2.3.2. Direktīva par kapitālu

Otrā direktīva datēta ar 13.12.1976. gadu

Attiecināma:

Vienīgi uz akciju sabiedrībām

Mērķis:

Reģistrācijas procedūras un fundamentālu, ar akciju sabiedrību kapitālu saistītu jautājumu saskaņošana, lai radītu vismaz minimālu vienlīdzību aizsargājot uzņēmuma akciju turētājus un kreditorus.

Saturs:

- Nominālkapitālam jābūt vismaz 25.000 Euro.
- Reģistrācijas aktam un statūtiem jābūt atklātiem un tiem jā satur vismaz: parakstītā un apstiprinātā kapitāla daudzums, akciju veids un skaits, uzņēmuma objekts, reģistrētais centrālais birojs, noteikumi attiecībā uz vadības institūcijām, u.t.t.).
- Noteikti likumi par kapitāla saglabāšanu, lai kreditori varētu būt pārliecināti, ka akciju sabiedrībai ir līdzekļi, kas vienlīdzīgi vismaz tā nominālkapitāla summai.
- Likumi, kas nosaka kapitāla palielināšanu un samazināšanu.

1.2.3.3. Grāmatvedības direktīva

Ceturtnā direktīva, datēta ar 25.07.1978. gadu

Uz ko attiecas grāmatvedības direktīva?

Grāmatvedības direktīva attiecas uz akciju sabiedrībām, individuālajiem uzņēmumiem ar ierobežotu atbildību, akciju līgumsabiedrībām un tirdzniecības līgumsabiedrībām, ja partneris ar neierobežotu atbildību ir akciju sabiedrība (piemēram, **GmbH & Co KG**).

Grāmatvedības direktīvas mērķis:

- Kas? Dažādu dalībvalstu akciju sabiedrību gada atskaitēm jābūt salīdzināmām.
- Kā? Ievērojot vienādus principus, sastādot bilances, un paredzot tām kopīgu vizuālo modeli.
- Kādēļ? Cilvēkiem, kuri pārbauda bilances, būs vieglāk salīdzināt un novērtēt ikgadējās atskaites.

Nolikumi:

- **Ikgadējo atskaišu un vadības ziņojuma sastādīšana:**

Ikvienai akciju sabiedrībai ir jā sastāda ikgadējās atskaites un vadības ziņojums. Ikgadējās atskaites sastāv no trim daļām: bilance, peļņas un zaudējumu aprēķins un pielikums (skat.

attēlu). Bilancei un peļņas un zaudējumu aprēķinam jānorāda konkrēta informācija (skat. parauga bilanci). Informācijai, kas norādāma pielikumā ir minimālas prasības (piemēram, izmantotās novērtēšanas metodes, parakstīto akciju skaits, saistību summa ar atlikušo termiņu ilgāku par 5 gadiem). Arī vadības ziņojumam jāietver vismaz sekojoša minimālā informācija (piemēram, kāda paredzēta uzņēmuma attīstība, informācija par izpēti un attīstību, u.t.t).

- **Novērtējuma metodes:** Principi, kas attiecas uz novērtējuma metodēm, nosaka ka bilance ir jāsastāda sekojošā veidā: piesardzība (ņemot vērā iespējamus riskus vai zudumus) un nepārtrauktība (ražošanas un sagādes izmaksas parasti izmanto posteņu novērtēšanai).
- **Audits:** Ikgadējās atskaites un vadības ziņojums jāpārbauda neatkarīgam, kvalificētam auditoram⁷ (Skat direktīvu par auditoru kvalifikāciju).
 - **Informācijas atklāšana:** Jāatklāj sekojošais:
 - Auditora apstiprinātās ikgadējās atskaites (tas ir, bilance, peļņas un zaudējumu aprēķins, pielikums).
 - Auditora apstiprināts vadības ziņojums.
 - Auditā veiktā auditora sertifikāts.
 - Priekšlikums peļņas asinēšanai.

Procedūras vienkāršojumi SME:

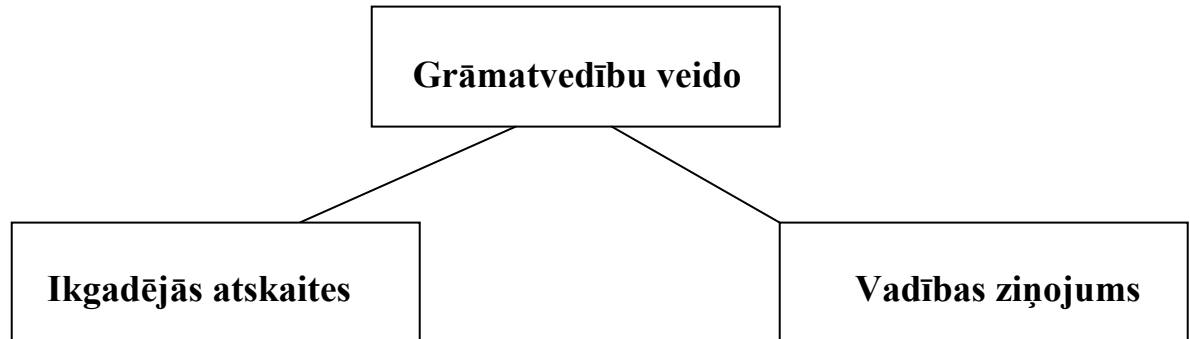
Dalībvalstis var nolemt uz SME attiecināt procedūras vienkāršojumus:

	Mazie uzņēmumi	Vidējie uzņēmumi
Bilances sastādīšana	noīsināta	
Bilances deklarēšana	noīsināta	noīsināta
Peļņas un zaudējumu aprēķina sastādīšana	noīsināta	noīsināta
Bilances deklarēšana	atbrīvoti	
Pielikuma sastādīšana	noīsināta	
Pielikuma deklarēšana	noīsināta	noīsināta
Audits	atbrīvoti	
Vadības ziņojuma deklarēšana	atbrīvoti	
Auditora ziņojuma deklarēšana	atbrīvoti	

Avots: Gunter Christian Schwarz, Europaisches Gesellschaftsrecht- ein Handbuch fur Wissenschaft und Praxis, Baden-Baden 2000

⁷ Dalībvalstis var atbrīvot mazos uzņēmumus (bet ne vidējos uzņēmumus) no to ikgadējo atskaišu iesniegšanas auditoram (skat. Grāmatvedības direktīva). Tomēr ikgadējās atskaites ir jāsastāda saskaņā ar direktīvu (vizuālais modelis, novērtējums, kritēriji u.t.t.).

Pārskats par grāmatvedības direktīvas noteiktajiem grāmatvedības ierakstiem:

...jāparāda uzņēmuma faktiskais stāvoklis attiecībā uz aktīviem, finansēm un peļņu ("patiesss un taisnīgs viedoklis"). Tas sastāv no trim daļām:

...raksturo uzņēmuma biznesa attīstību iepriekšējā finansu gadā; tam jāietver **minimālā** informācija

Bilance

- Atskaites vai ziņojuma formā.
- Atbilstošā vizuālā formā.
- Dalībvalstis var atļaut MVU vienkāršotu formu.

Peļņas un zaudējumu aprēķins

- Atkarībā no dalībvalsts, atskaites vai ziņojuma formā.
- Atbilstošā vizuālā formā.
- Dalībvalstis var atļaut MVU vienkāršotu formu.

Pielikums

- Jāpaskaidro bilance un peļņas un zaudējumu aprēķins.
- Nav noteiktas vizuālās formas.
- Jāsatur noteikta minimālā informācija.
- Dalībvalstis var atļaut MVU vienkāršotu formu.

Bilances vizuālais modelis, kāds noteikts akciju sabiedrībām ar ierobežotu atbildību:

Piezīme: Bilancē un peļņas un zaudējumu aprēķinā, katram postenim jānorāda attiecīgais skaitlis par pagājušo finansu gadu. Tomēr, dalībvalstis var noteikt, ka, ja šie skaitļi nav salīdzināmi (piem., inflācijas dēļ), tad tie ir jākorģē.

Šeit sniegts tikai saīsinātas bilances modelis maziem uzņēmumiem (attiecīgā dalībvalsts nosaka, vai tas ir sastādīts atskaites vai ziņojuma formā). Bilances modelis, kas noteikts vidējām un lielām akciju sabiedrībām ar ierobežotu atbildību, iever vēl citas kategorijas, taču bilances struktūra nemainās.

Saīsināta bilance maziem uzņēmumiem: noteiktais modelis atskaites formā:

Aktīvi	Pasīvi
A. Neveiktie maksājumi parakstāmajā kapitālā	A. Pašu kapitāls I) Parakstāmais kapitāls II) Prēmijas III) Pārskatīšanas nosacījumi IV) Rezerves V) Rezultāti no iepriekšēja perioda VI) Finanšu gada rezultāts
B. Izdevumi biznesa izveidošanai un paplašināšanai	B. Uzkrājumi
C. Aktīvi: I) Nemateriālie līdzekļi II) Pamatlīdzekļi III) Finanšu līdzekļi	C. Saistības (norādot, kurām saistībām atlikušais termiņš ir līdz 12 mēnešiem, un kurām tas ir ilgāks)
D. Tekošie līdzekļi: I) Akcijas II) Saņemamie līdzekļi (norādot saņemamās summas, kuru atlikušais termiņš ir 12 mēneši) III) Krājumi IV) Kredītu atlikums bankās, pasta žiro rēķini, čeki un skaidra nauda	D. Atliktie posteņi
E. Atliktie posteņi	E. Finanšu gada peļņa
F. Zudumi finansu gadā	

Saīsināta bilance maziem uzņēmumiem: noteiktais modelis ziņojuma formā:

A. Neveiktie maksājumi parakstāmajā kapitālā
B. Izdevumi biznesa izveidošanai un paplašināšanai
C. Aktīvi: I) Nemateriālie līdzekļi II) Pamatlīdzekļi III) Finanšu līdzekļi
D. Tekošie līdzekļi: I) Akcijas II) Saņemamie līdzekļi (norādot saņemamās summas, kuru atlikušais termiņš ir 12 mēneši) III) Krājumi IV) Kredītu atlikums bankās, pasta žiro rēķini, čeki un skaidra nauda
E. Atliktie posteņi
F. Saistības ar atlikušo termiņu līdz 12 mēnešiem
G. Tekošie rēķini, kas pārsniedz aktīvus ar atlikušo termiņu līdz 12 mēnešiem
H. Aktīvi kopā, pēc saistību ar atlikušo termiņu līdz 12 mēnešiem atskaitīšanas
I. Saistības ar atlikušo termiņu vairāk nekā 12 mēneši
J. Uzkrājumi
K. Atliktie posteņi
L. Pašu kapitāls I) Parakstāmais kapitāls II) Prēmijas III) Pārskatīšanas nosacījumi IV) Uzkrājumi V) Rezultāti no iepriekšēja perioda VI) Finanšu gada rezultāts

Kad business ir uzskatāms par SME, kā tas noteikts Grāmatvedības direktīvā?

Atšķirīgi no ES parastās SME definīcijas, sekojošie lieluma kritēriji attiecas uz biznesiem Grāmatvedības direktīvas SME procedūras vienkāršošanas kontekstā:

	Mazie	Vidējie	Lielie
Bilance kopā	līdz 3.125 milj. Eiro	līdz 12.5 milj. Eiro	pārsniedz 12.5 milj. Eiro
Neto apgrozījums	līdz 6.25 milj. Eiro	līdz 25 milj. Eiro	pārsniedz 25 milj. Eiro
Darbinieki	līdz 50	līdz 250	pārsniedz 250

Avots: Gunter Christian Schwarz, Europaisches Gesellschaftsrecht- ein Handbuch fur Wissenschaft und Praxis, Baden-Baden 2000

Jāņem vērā sekojošais:

- Business ir uzskatāms par MVU, ja tas atbilst vismaz diviem no šeit minētajiem kritērijiem laika posmā, kas aptver divus vai vairākus vienu otram sekojošus finansu gadus.
- Bilances kopsummu veido sekojošas daļas: atskaites forma - A-E pozīcijas aktīvu pusē; ziņojuma forma - A-E posteņi.
- Neto apgrozījums ir ieņēmumi no uzņēmuma darbībai tipisko produktu vai pakalpojumu pārdošanas mīnus PVN un citi nodokļi, kas ir tieši saistīti ar apgrozījumu.
- Kad summas tiek konvertētas attiecīgās valsts valūtā, tiek pieļauta atšķirība, kas nedrīkst pārsniegt 10% virs dotās summas.
- Uzņēmumu, kuru saistībās ietilpst grāmatvedības veikšana, lieluma kritēriji tiek pārskatīti un noteikti par jaunu reizi piecos gados. Nākošās korekcijas tiks izdarītas 2004. gadā.

Kopsavilkums:

Tā kā šī direktīva satur pār par 40 neobligātām tiesībām, tad nav notikusi nekāda izšķiroša dažādo ES valstu grāmatvedības sistēmu saskaņošana. Vēl nevar salīdzināt jautājumus par peļņu un pašu kapitālu dažādu dalībvalstu akciju sabiedrībās - izskatot bilanci, grūtības rodas ikvienam, kurš nav pazīstams ar attiecīgās valsts likumiem.

1.2.3.4. Direktīva par auditoru kvalifikāciju

Astotā direktīva, kas datēta ar 10.04.1984. gadu

Direktīva par auditora kvalifikāciju nosaka vienotas prasības visā Eiropā, kuras attiecas uz to auditoru kvalifikāciju, kuri pārbauda akciju sabiedrību atskaites (skat. Grāmatvedības direktīvu). Auditoriem pienācīgi jāveic katrs obligātais audits. Viņi drīkst veikt auditu tikai tad, ja viņi ir neatkarīgi! Sabiedrībai jādara zināmi visu individuālo auditoru un audita firmu kam ir nepieciešamā kvalifikācija, lai veiktu auditu, vārdi, nosaukumi un adreses.

1.2.3.5. Direktīva par viena cilvēka sabiedrībām

Divpadsmitā direktīva, kas datēta ar 21.12.1989. gadu

Saskaņā ar šo direktīvu, visām dalībvalstīm ir jāatļauj viena cilvēka uzņēmumu veidošana. Līdz brīdim, kad direktīva stājas spēkā visās dalībvalstīs to nebija iespējams izdarīt. Tagad visā ES individuālie uzņēmumi var dibināt viena cilvēka uzņēmumus ar ierobežotu atbildību.

Tomēr, viena cilvēka privātuzņēmumiem ar ierobežotu atbildību (un viena cilvēka akciju sabiedrībām, cik dalībvalstīs tās pieļauj) jāievēro Direktīva par informācijas atklātību, tas nozīmē, ka šiem uzņēmumiem jābūt reģistrētiem un jāpilda parastās atklātības saistības. Visi citi jautājumi ir risināmi saskaņā ar attiecīgās valsts likumiem. Tas attiecas arī uz nosacījumiem par uzņēmuma kapitālu tā veidošanas stadijā, tādēļ dalībvalstis var pieprasīt minimālu pašu kapitālu.

Problēmas:

Tā kā pastāv neobligātās tiesības, kuras, ieviešot direktīvu, paliek atsevišķu dalībvalstu ziņā, tad gadījumā, ja kāds vēlas dibināt viena cilvēka privātu uzņēmumu ar ierobežotu atbildību, bet šai personai nav pazīstami attiecīgās valsts likumi, var rasties "saistību lamatas". Tādā gadījumā ir ieteicams konsultēties, it īpaši, ja firma tiek dibināta ārzemēs.

1.2.4. Eiropas konvencija par tiesvedības apgabaliem un tiesu izpildīšanu

1.2.4.1. Ievads

- **Konvencija regulē sekojošos jautājumus:**
 - Ja darījumi notiek ārzemēs, kad tiesas kompetenci nosaka manā mītnes zemē atrodošās tiesas, un kad tiesas kompetenci nosaka ārvalstu tiesas?
 - Vai lēmumi, kurus pieņem manā mītnes zemē atrodošās tiesas, tiek atzīti ārzemēs, un kā ārzemēs var īstenot rīkojumu par sprieduma izpildi?
- **Attiecas uz:**
 - Tikai uz civillietām un komercietām.
 - Nav attiecināms uz nodokļiem un muitas nodevām, pārvaldes lietām, bankrota gadījumiem vai izveidošanu.

1.2.4.2. Kurai tiesai tiesas procesā ir starptautiska kompetence?

Šeit principā attiecināms sekojošais: Tiesa, kurai ir kompetence, ir tā, kura atrodas valstī, kura ir konvencijas dalībniece, un kuras teritorijā iesūdzētais uzņēmums vai juridiskā vienība ir reģistrējusi savu galveno biroju vai kuras iedzīvotājs ir apsūdzētais (neatkarīgi no viņa tautības).

Uzņēmuma reģistrētā galvenā biroja atrašanās vieta tiek noteikta saskaņā ar attiecīgās valsts starptautiskajiem privāttiesību likumiem, kas rada krasas atšķirības atsevišķu valstu likumu interpretācijā (biznesa atrašanās teorija pret reģistrācijas teoriju).

Izņēmumi:

Sekojošajos gadījumos, šeit minētajām tiesām ir ekskluzīva kompetence neatkarīgi no apsūdzētā dzīves vietas:

Tiesas process, ka ietver	Tiesa, kurai ir ekskluzīva kompetence
.....Īpašuma tiesības ēkās un īpašumos vai ēku un īpašuma īrēšana vai nomāšana:	Kur atrodas ēka vai īpašums (ir īpaši likumi, kuri atticas uz īri/nomu privātai lietošanai)
..... Ierakstu likumība sabiedriskos reģistros:	Tur, kur glabājas reģistrs
.....Patentu, preču zīmju, dizaina un pakalpojumu modeļu reģistrācija vai likumība:	Kur reģistrētas aizsardzības tiesības
.....tiesas izpildīšana:	Kur jānotiek tiesu izpildīšanai

Īpašas vienošanās attiecas arī uz līguma izpildi (tieši attiecībā uz līgumiem, ražotājus var iesūdzēt ārzemēs), uz darba līgumiem, apdrošināšanas jautājumiem un patērētāju lietām. Pēdējā gadījumā, piemēram, patērētāji var izvēlēties tiesu vai nu savā dzīves vietā vai piegādātāja biznesa atrašanās vietā.

Piezīme:

Apsūdzētajiem vienmēr vajadzētu rūpīgi pārbaudīt, vai tiesai, kurai lieta ir nodota, ir faktiskā tiesu kompetence⁸. Ja apsūdzētais stājas tiesas priekšā (tas ir, nosūta tiesai rakstisku atbildi uz sūdzību un sniedz oficiālu paziņojumu tiesai) bet tikai pēc tam saprot, ka ir notikusi kļūda, tad parasti viss jau ir nokavēts - tiesai, kurai patiešām nevajadzēja būt kompetencei, parasti automātiski iegūst tiesas kompetenci tiklīdz apsūdzētais sakarā ar procesu stājas tiesas priekšā.

Apsūdzētajam ir tiesības norādīt, ka tiesai var nebūt tiesas kompetences, bet tomēr viņam jāsniedz komentāri lietā, kurā viņš ir iejaukts vai, ja nepieciešams, jāiesniedz pretprasība. Priekšrocība tādā gadījumā ir šāda: ja vēlāk izrādās, ka tiesai faktiski nav tiesas kompetences, tad apsūdzētā paziņojumu nevar klasificēt kā "pārāk vēlu iesniegtu" un neņemt vērā.

1.2.4.3. Tiesas lēmumu atzīšana /izpildīšana ārzemēs

Uz šo attiecināms sekojošais: Tiesas lēmumi, kuri izdoti valstī, kura ir konvencijas dalībniece, tiek atzīti citās konvencijas dalībvalstīs, un šajā gadījumā nav nepieciešama nekāda īpaša kārtība. Tāpat, lēmumi, kuri pieņemti valstī, kas ir konvencija dalībniece un kuri var tikt īstenoti tajā valstī, tiks īstenoti citā valstī, kura ir konvencijas dalībniece, ja vien, kā atbilde uz ieinteresētās puses iesniegumu, šie lēmumi ir noteikti par tur realizējamiem.

⁸ Šajā kontekstā jāpārbauda tiesu kompetence gan attiecībā uz lietu un vietu, gan arī starptautisko jurisdikciju.

Tādēļ prasītājam vispirms jāiesniedz pieteikums otrā valstī. Tomēr procedūra ir diezgan ātra, jo šāda veida pieteikumu var noraidīt tikai īpašos gadījumos. Šeit īpaši jānorāda, ka jautājums pats par sevi nav pārbaudīts; tas nozīmē, ka principā lēmumi, kuri neatbilst iesaistītās valsts likumiem (kas, piemēram, saskaņā ar attiecīgās valsts juridisko sistēmu tikt uzskatīti par netaisniem), var tikt atzīti un realizēti.

1.2.5. Eiropas konvencija par līgumiem

1.2.5.1. Ievads

Strīdu gadījumos ir svarīgi zināt ne tikai to, vai mītnes zemes tiesai vai ārvalsts tiesai ir tiesu kompetence, bet jānoskaidro arī, kurš likums regulē šo strīdu. Var gadīties, ka tiesas procesu veic mītnes zemes tiesa, bet tai, izdarot spriedumu, nākas pielietot ārvalsts likumus. Eiropas konvencija par līgumiem nosaka, kuri attiecīgās valsts likumi attiecas uz saistībām, ietverot dažādu valstu likumus.

Citu starpā, šie likumi nav pielietojami sekojošajos gadījumos:

- Saistības, kas balstītas uz vekseliem, čekiem, u.t.t.
- Likums par uzņēmumiem (piem., uzņēmumu veidošana, jautājumi par atbildību).
- Apdrošināšanas polises un līgumi tiesvedības apgabalos (cf.p. 14/15).

1.2.5.2. Kurš likums ir attiecināms?

➤ **Līgumi starp uzņēmējiem:**

Līgumslēdzējas puses var brīvi izvēlēties, kurš attiecīgās valsts likums regulē šo līgumu. Šo izvēli var izdarīt speciāli vai arī to nosaka apstākļi, piem., regulāra tirdzniecības darbība. Izvēli iespējams izdarīt arī kādā vēlākā datumā vai daļēji. Ja līgumslēdzējām pusēm neizdodas izvēlēties noteiktu juridisko sistēmu, tad līgumu regulē likumus, kurš ir spēkā tajā vietā, kur pusei, kurai saskaņā ar līgumu jāveic darbība, ir biznesa filiāle, t.i., pārdevēja valsts⁹ pakalpojumu sniedzējas puses valsts likums.

➤ **Patērētāju līgumi:**

Līgumus, kurus kāds bizness noslēdz ar individuālajiem patērētājiem, regulē Eiropas konvencijas par līgumiem 5. pants. Tas nodrošina patērētājiem labu aizsardzību. Vispār, regulējošais likums ir likums, kurš darbojas tajā valstī, kuras iedzīvotājs ir patērētājs (izņēmums ir pieļaujams tikai attiecībā uz pakalpojumiem, kas īpašā kārtā sniegti citā valstī - piem., ja patērētājs šķērso robežu, lai saņemtu friziera pakalpojumus).

➤ **Darba līgumi:**

Nav pieļaujama izvēle starp juridiskajām sistēmām, ja tā rezultātā strādniekiem jāzaudē kādas noteiktas tiesības (cf. Eiropas konvencija par līgumiem 6. pants)

⁹Iegādājoties preces, var tikt iesaistīta vēl kāda cita starptautiska konvencija, konkrēti ANO konvencija par vienotu likumdošanu starptautiskajā preču tirdzniecībā.

1.3. Perspektīva: Jaunu noteikumu izstrādāšana

1.3.1. Eiropas privātie uzņēmumi

Ir panākta vienošanās par to, ka visā Eiropas Savienībā MVU jābūt pieejamai kādai korporatīvai struktūrai, kura rūpējas par viņu prasībām. Ir plānots, ka Eiropas privātais uzņēmums būs "Euro plc", kas var brīvi izraudzīties savu atrašanās vietu, bez grūtībām pārcelt savu biznesa vietu, un veikt diezgan neierobežotus darbus organizācijas un vadības jomā. Noteikumu projekts tika izstrādāts 1998. gada septembrī.

1.3.2. Eiropas akciju sabiedrība (*Societas Europaea* - SE)

Eiropas parlaments patlaban apspriež priekšlikumus par Eiropas akciju sabiedrību (*Societas Europaea* - SE). SE sniedz dažādās dalībvalstīs darbojošiem uzņēmumiem iespēju izvēlēties biznesa struktūru saskaņā ar Kopienas likumiem. Tas nozīmē, tā vietā lai dibinātu meitas uzņēmumus katrā dalībvalstī, kuri tad ir pakļauti šajā valstī spēkā esošajiem nosacījumiem, šie uzņēmumi var darboties visā ES saskaņā ar vienotiem likumiem, vienu un to pašu vadību, un izmantot vienu ziņojumu sistēmu. SE kā juridiska struktūra tādējādi piedāvā biznesa darbību iekšēja tirgū, kas paredz zemākas administratīvās izmaksas.

Piedevām Direktīvai par strādnieku statusu SE, informācija par SE nosaka, ka nepieciešams aprunāt strādnieku tiesības uz kopīgām prasībām. Ja netiek panāks līgums, kuram piekrist visas puses, tad spēkā ir standarta likumi, kuri izklāstīti pielikumā Direktīvai. Šie likumi nosaka, ka SE vadībai ir pienākums regulāri ziņot par biznesa jautājumiem kā arī uz šo ziņojumu pamata informēt un konsultēt strādnieku pārstāvjus.

Iespējams, ka abi šie juridiskie akti tiks izdoti 2001. gada sākumā un stāsies spēkā 2004. gadā.

1.3.3. Eiropas sadarbība

Tiek plānota arī Eiropas sadarbības uzsākšana, kuras mērķis ir veicināt tās dalībnieku ekonomiskās intereses, neskatoties uz to, vai tie ir amatnieki, zemnieki, tirgotāji, patērētāji vai kalpotāji. Ja vien statūtos nav paredzēts kas cits, tad sadarbības dalībnieku atbildība ir ierobežota ar viņu kapitāla akcijām.

1.4. Ietekme uz MVU

Saskaņā ar dibināšanas pamattiesībām, kuras ir garantētas ES teritorijā, kandidātvalstīs veiktajam biznesam iestāšanās brīdī pavērsies pilnīgi jaunas iespējas. Tomēr, kandidātvalstīm jāērķinās ar to, ka viņu valstīs aizvien straujāk ienāks ārvalstu bizness, un tādējādi palielināsies konkurence.

Atkarībā no dalībvalsts, var rasties nepieciešamība izdarīt izmaiņas likumā par uzņēmumiem un likumā par viena cilvēka sabiedrībām. Bez tam, uz visām reģistrētajām firmām attieksies noteiktas saistības attiecībā uz informācijas atklāšanu un reģistrēšanos.

Direktīva par grāmatvedību nodrošina lielāku caurspīdīgumu akciju sabiedrību grāmatvedībā/ ikgadējās atskaitēs. Nākotnē ikgadējās atskaites būs jā sastāda saskaņā ar īpašiem principiem, kuri var radīt nepieciešamību reorganizēt grāmatvedību un izstrādāt jaunu pieeju bilances un peļņas un zaudējuma aprēķina sastādīšanai tā, lai šie dokumenti atbilstu ES spēkā esošajiem standartiem un grāmatvedības modeļiem.

1.5. Koriģēšanas stratēģija

1.5.1. Dibināšanas brīvības risks un iespējas

Dibināšanas brīvība atver biznesam jaunas iespējas jaunos tirgos. Firmas, kuras vēlas pārdot savu produkciju ārzemēs vai kuras jau to dara, pat tagad var mēģināt (piem., izveidojot EEIG) pāri robežām dibināt līgumsabiedrības un uzlabot savu tirgus potenciālu, izmantojot kopīgus pārdošanas birojus vai kopīgu tirgus stratēģiju, vai arī izmantot sava partnera izveidotu marketinga struktūru un zināšanas.

No otras puses, sīvākā konkurence, kurai bizness tiks pakļauts pēc robežu atvēršanas, aicina izveidot jaunu marketinga stratēģiju. Lai spētu noturēt savas pozīcijas situācijā, kad jaunas firmas iespiedīsies pašmāju tirgū, uzņēmējiem jāpadara pircējs par savu apsvērumu galveno uzmanības objektu, jo firma spēs izdzīvot tikai tad, ja pircēji novērtēs uzņēmuma sasniegto un, ja būs pietiekošs pieprasījums. Tādēļ uzņēmējiem īpaši jādefinē mērķa grupas.

- Vai es vēlos strādāt komerciālajiem klientiem (rūpniecība, amatnieki, sabiedriskais sektors)?
- Vai es vēlos strādāt individuālajiem klientiem (jauni vai veci, tādi, kuri apzinās pārmaiņas vai konservatīvi)?
- Kuru ienākumu grupu es vēlos piesaistīt?
- Kādas manā sektorā ir cenas?
- Cik potenciālo klientu man ir?

Bez tam, uzņēmējiem jāpavaicā sev šādi jautājumi:

- Vai es esmu pareizajā vietā? (transporta situācija klientiem/ piegādātājiem)
- Kā es varētu piesaistīt potenciālos klientus ar reklāmas palīdzību un kādas reklāmas formas es varu izmantot?
- Kā es varu saglabāt jau esošos klientus? Apmierināti pircēji ir firmai vislabākā reklāma, bez tam ir vieglāk un lētāk saglabāt vecos klientus nekā iegūt jaunus.
- Kur ir mani konkurenti un kādas ir viņu stiprās un vājās vietas?
- Kāda ir manu konkurentu cenu politika, un kādus reklāmas veidus viņi izmanto?
- Kā man sevi atšķirt no viņiem?
- Vai ir kāda tirgus niša, kurā neviens vēl nav iespiedies?

1.5.2. Juridiskās struktūras izvēle

Eiropas likuma par uzņēmumiem ieviešanai būs dažādas sekas dažādās valstīs, vispirms jau tas ietekmēs likumus, kas attiecas uz reģistrētajām firmām. Izvēloties savam biznesam pareizo juridisko struktūru, tomēr, kopumā jāņem vērā sekojošie aspekti:

- Vai manam biznesam vairāk būtu piemērots viena cilvēka uzņēmums vai līgumsabiedrība?
- Vai jāievēro kādi licencēšanas nosacījumi (piem., amatnieku biznesam)?
- Atbildības/riska sadalīšana līgumsabiedrībā.
- Kā tiek organizēta vadība?
- Līgumsabiedrības finansēšana (piem., vai ir minimālais nominālkapitāls?)
- Caurspīdīgums un praktiskums.
- Nodokļu aspekti.

1.5.3. Grāmatvedības prasības

Es reģistrētajām firmām grāmatvedība (ikgadējās atskaites un vadības ziņojums) jāveic saskaņā ar īpašiem kritērijiem un ievērojot īpašu vizuālo modeli. Biznesiem jau laikus jāiepazīstas ar attiecīgajiem šeit spēkā esošajiem likumiem, kuri dažādās dalībvalstīs var būt atšķirīgi. Sekojošais attiecas uz visiem gadījumiem:

- Visi biznesa darījumi jāreģistrē nekavējoties, pilnīgi uz akurāti.
- Par katru ieņēmumu ir jābūt rakstiskam dokumentam.
- Skaidras naudas plūsma katru dienu jāreģistrē naudas plūsmas virsgrāmatā.
- Gada beigās jāveic pamatīga inventarizācija.

Tomēr ne tikai reģistrētajām firmām vien būtu ieteicams nodrošināt pareizu grāmatvedību un bilanci. Tas jādara arī viena cilvēka uzņēmumiem un līgumsabiedrībām. Pareiza grāmatvedība vienmēr ir drošs pamats aprēķinu veikšanai, un to var izmantot, meklējot atbildes uz sekojošajiem jautājumiem:

- Ekonomija: cik un kurās sfērās iespējams ietaupīt?
- Izmaksu analīze: kuras no manām izmaksām krietni pārsniedz vidējās un kāpēc?
- Kādi ir zudumi un peļņa no maniem pakalpojumiem un ražojumiem?
- Kāda ir mana zemākā cenas robeža?

Pareiza grāmatvedība, savukārt, veicina labas bilanci sastādīšanu, kuras mērķis ir:

- Tā kalpo par pamatu sarunās ar bankām u.c. kapitāla saņemšanai.
- Tā kalpo par pamatu sarunām ar potenciālajiem biznesa partneriem un investoriem.
- Pārbaudot bilanci, eksperts var noteikt un analizēt firmas vājās vietas un potenciālu.
- Tā kalpo par pamatu reālai nākamā finansu gada plānošanai un kapitāla prasībām.

1.6. Pārbaudes jautājumi biznesa darbībai

- Vai es zinu, kurā valsts reģistrā man jāvēršas, lai iegūtu informāciju par citiem uzņēmumiem (piem., ja es vēlos pārbaudīt sava potenciālā biznesa partnera pēdējo bilanci vai uzzināt, kurš ir pilnvarots vadīt biznesu)?
- Ja es vēlos piedāvāt savu produkciju un pakalpojumus aiz robežas: vai man ārzemēs ir partneri, ar kuriem es varētu, piem., dibināt kopīgu tirdzniecības firmu? Vai ir vērts izveidot EEIG?
- Vai man ir pazīstami pareizas grāmatvedības principi?
- Vai es zinu attiecīgos likumus par ikgadējo atskaišu sastādīšanu (vajadzīgo bilances un peļņas un zaudējumu aprēķina modeli, novērtēšanas kritērijus, u.t.t.)?*
- Vai man ir auditors, uz kuru es varu paļauties, un kurš katru gadu varētu auditēt manas atskaites?*
- Vai es komercreģistram katru gadu iesniedzu savas ikgadējās atskaites?*
- Vai es komercreģistram esmu sniedzis visu nepieciešamo informāciju par savu biznesu?
- Vai uz maniem biznesa dokumentiem* ir norādīts sekojošais: komercreģistrs, kur mans bizness ir reģistrēts, ieraksta numurs, biznesa juridiskā struktūra un vieta?

* attiecas tikai uz akciju sabiedrībām (AG), individuālajiem uzņēmumiem ar ierobežotu atbildību (GmbH), akciju līgumsabiedrībām (KG auf Aktien) un "GmbH & Co KG"

2. Antimonopola līgums

2.1. Vēsture

Godīgas tirdzniecības politikas mērķis ES ir saglabāt augsta līmeņa konkurenci iekšējā tirgū. Patērētāji izjūt šo politiku kā zemākas cenas, plašāku produkcijas klāstu un tehnikas jauninājumus. Lai konkurence iekšējā tirgū netiktu izkropļota, ir nepieciešams uzraudzīt biznesa vadību un to, kā atsevišķas valstis ievēro ES antimonopola likumus.

Antimonopola politika cenšas sasniegt sekojošo:

- aizkavēt konkrētu tirgu monopolizāciju.
- aizkavēt slepenu sadarbību starp biznesiem, lai sadalītu tirgu savā starpā.
- aizkavēt vienu vai vairākus uzņēmumus ļaunprātīgi izmantot savu spēku pār vājākajiem uzņēmumiem (vadošās pozīcijas ļaunprātīga izmantošana).
- aizkavēt dalībvalstu valdības lauzt likumus veicot diskrimināciju par labu valsts uzņēmumiem vai palīdzot individuālajiem uzņēmumiem (valsts dotācijas).

Tomēr, ES pretmonopola likums galvenokārt pievēršas konkurences ierobežojumiem, kas ierobežo tirdzniecību starp dalībvalstīm. Konkurences ierobežojumi, kuri ir spēkā tikai vienā dalībvalstī, tādēļ vienmēr tiek izvērtēti saskaņā ar valsts antimonopola likumiem.

2.2. Spēkā esošie Eiropas likumi un noteikumi

2.2.1. Karteļu aizliegums

2.2.1.1. Romas līguma¹⁰ 81. pants un tā pielietošana

Saskaņā ar Romas līguma 1. paragrāfa 81. pantu, pastāv aizliegums attiecībā uz visiem līgumiem starp uzņēmumiem un visām kopīgām darbībām, kuras "var pasliktināt tirdzniecību starp dalībvalstīm un kuras ir izstrādātas ar mērķi nopietni aizkavēt, ierobežot vai traucēt konkurenci Kopējā tirgū".

Šis aizliegums ir spēkā gan attiecībā uz horizontāliem līgumiem (kas paredz, ka visi uzņēmēji ir vienā un tajā pašā ekonomiskā procesa stadijā) gan uz vertikāliem līgumiem (kur attiecīgie biznesi darbojas dažādās ekonomiskā un tirdzniecības procesa stadijās un savstarpēji nekonkurē).

Pārkāpumu juridiskās sekas: Šādi līgumi nav spēkā. Komisija var likt attiecīgajām firmām pārtraukt pretmonopola likumu pārkāpšanu un atturēties no turpmākiem pārkāpumiem, un arī uzlikt tām sodu.

¹⁰ Līgums, saskaņā ar kuru tika nodibināta Eiropas kopiena, ar labojumiem uz 1997. gada 2. oktobri (Amsterdamas līgums).

Ja nākas pielietot 81. pantu, tad jāievēro četri kritēriji (skat. ilustrāciju):

1. Nepieņemami līgumi starp uzņēmumiem: piem., noteiktas pirkšanas uz pārdošanas cenas, tirgus sadalīšana, līgumi par produkcijas apjomu, u.t.t. Tas attiecas uz visām biznesa sfērām: karteļi var veidoties saistībā ar precēm, pakalpojumiem un kapitālu.

Piem., Noslēdzot ikmēneša līgumus par produkcijas apjomu un minimālajām cenām, piecpadsmit poliprofilēna plastmasas ražotājiem, par spīti jaunu ražotāju ienākšanai tirgū, izdevās noturēt stabilu viena kilograma cenu. Komisija to uzskatīja par Romas līguma 81. panta pārkāpumu un uzlika soda naudu.

Uzņēmums A un B vienojās savstarpēji sadalīt reģiona teritoriju un apņēmas otra uzņēmuma teritorijā neveikt nekādu biznesa darbību. Tas samazina konkurenci, un klientu izdevumi veido papildu peļņu.

Vairākas firmas mutiski vienojas, kura no tām iesniegs vislētāko piedāvājumu valsts izsludinātajam konkursam. Šāda darbība grauj valsts izsludināto konkursu mērķi, jo tie tiek rīkoti, lai objektīvi noteiktu visizdevīgāko piedāvājumu un tādējādi ietaupītu nodokļu naudu.

Konkrētie līgumi nav vienīgie, kuri tiek aizliegti, aizliegums attiecas arī uz "kopīgu darbību" (t.i., ja uzņēmumi izmanto to pašu informāciju vai līgumus, lai koordinētu vadību tādā veidā, ka tiek izslēgts konkurences risks, un tādējādi patērētāji cieš no radušās situācijas tirgū, kuru nekādi nevar nosaukt par taisnīgu tirdzniecību).

2. Saistība ar iekšējo tirgu:

Līgums attiecas uz iekšējo tirgu

- Ja tas pasliktina tirdzniecību starp dalībvalstīm (t.i., karteļa līgumus, kas ietekmē tirdzniecību "tikai" konkrētā dalībvalsts teritorijā, regulē nevis ES antimonopola likumi, bet gan šīs valsts antimonopola likumi).
- Ja ir notikusi acīm redzama pasliktināšanās: tad tādā gadījumā iesaistīto uzņēmumu kopīgajam apgrozījumam jāpārsniedz 300 milj. Euro.

3. Anti-konkurences sekas:

Tas, vai uzņēmuma līgumam ir anti-konkurences sekas, ir atkarīgs no tā, kāda tirgus daļa pieder iesaistītajiem uzņēmumiem. Tomēr tirgus daļu ir grūti precīzi noteikt: to var darīt ņemot vērā gan tirgus ģeogrāfisko aspektu (viena dalībvalsts vai vairākas dalībvalstis) un tirgus materiālo aspektu (no patērētāja viedokļa, kuri ražojumi ir identiski vai ekvivalenti attiecīgā uzņēmuma ražojumiem). Parasti, ja starp uzņēmumiem ir panākta vienošanās par vienādu ražošanas vai tirdzniecības līmeni (horizontālais līgums), par sliekšņa vērtību ņem 5% tirgus daļas, bet ja ir panākta vienošanās starp uzņēmumiem, kuri atrodas dažādās ekonomiskā procesa stadijās (vertikālais līgums), tas sliekšņa vērtība ir 10%.

Sekojošie pasākumi neapšaubāmi ierobežo konkurenci: eksporta aizliegums, importa aizliegums, tālāk pārdošanas aizliegums, teritoriālās garantijas, pārdošanas noteikumi, kurus nosaka organizācija ar stabilu vietu tirgū, t.i. ja vien uz tiem neattiecas Komisijas izdotie lēmumi par atbrīvošanu (skat. nākošo nodaļu), un **MVU nevajag samierināties ar šādiem noteikumiem!**

4. Iespējas tikt atbrīvotiem:

Ar līgumiem, kuri ierobežo konkurenci, var samierināties tikai individuālos vai īpašos gadījumos (grupu atbrīvojumi), ja tie:

- Ļauj patērētājiem sadalīt radušos peļņu.
- Uzlabo preču ražošanu vai sadali.
- Veicina ekonomikas vai tehnikas progresu.

Individuālos atbrīvojumus nosaka Komisijas lēmumi, grupu atbrīvojumus piešķir saskaņā ar Komisijas līdzīgā veidā izdotajiem dekrētiem. Grupu atbrīvojumi pienākas, piem., noteiktiem līgumiem, kas paredz pārdot preces vai pakalpojumus kādā noteiktā teritorijā, līgumiem par vienreizēju izplatīšanu un īpašiem sagādes līgumiem. Ja uzņēmumi nav pārliecināti par to, vai plānotais līgums pārkāpj karteļu aizliegumu, tad pirms līguma slēgšanas tie var lūgt Komisijai apstiprinājumu, ka paredzamais līgums nav pretrunā ar šo aizliegumu. Ja uzņēmums uzskata, ka plānotais līgums nesatur risku, tad Komisija apstiprinās pretrunu neesamību un paziņos, ka attiecīgo uzņēmumu darbība nepārkāpj Romas līguma 81. pantu. Tomēr pretrunu neesamībai nav atbrīvojuma statuss, t.i., apstākļiem mainoties, Romas līguma 81. pants var tikt pārkāpts.

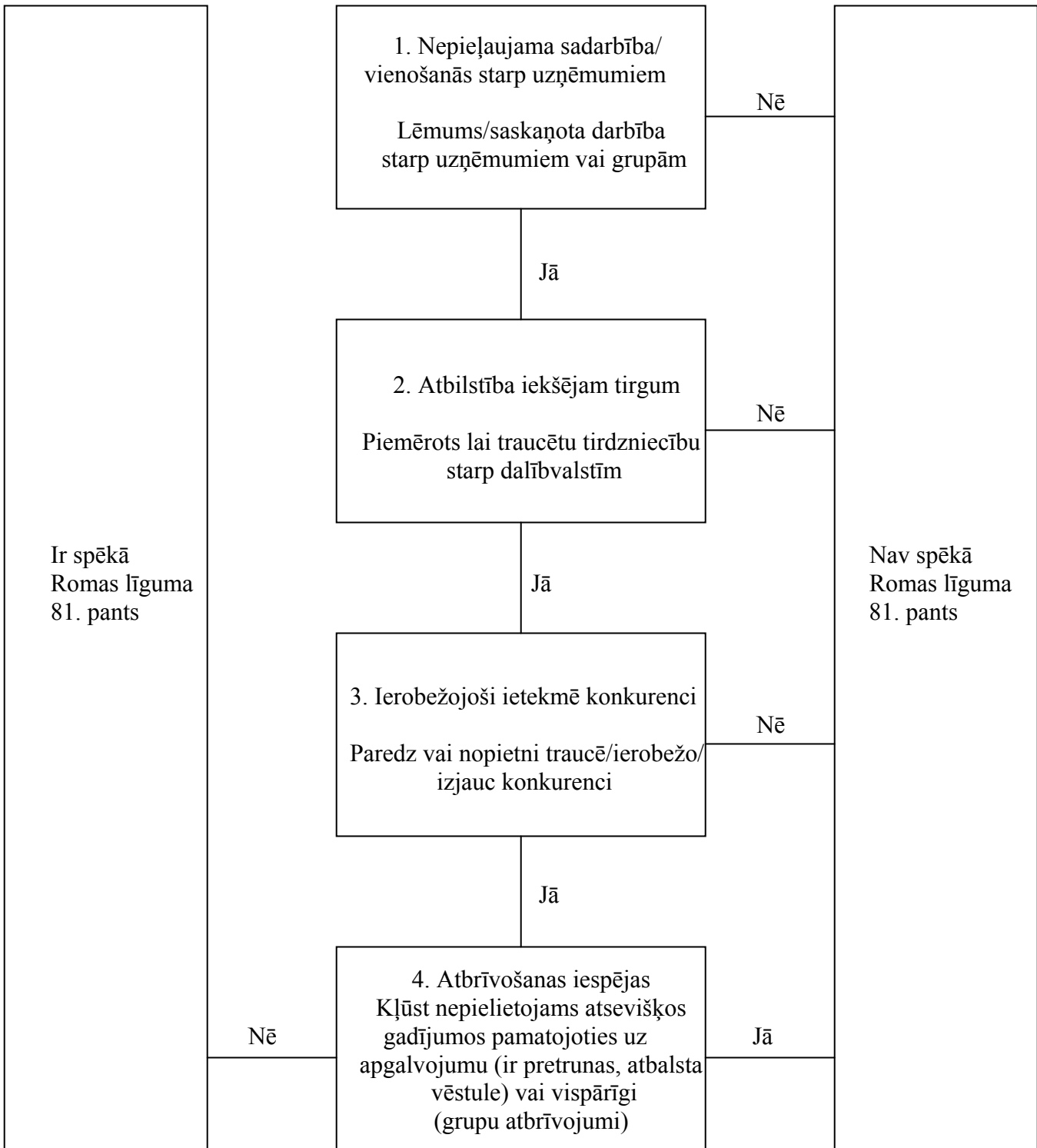
2.2.1.2. Īpaši pasākumi MVU

Līgumi starp maziem uz vidējiem uzņēmumiem ne vienmēr manāmi pasliktina tirdzniecību starp dalībvalstīm vai konkurenci Kopējā tirgū. Tādēļ Komisija savā 9.12.1997. paziņojumā¹¹ noteica, ka līgumi starp MVU ne vienmēr ir pakļauti aizliegumam, kuru nosaka 81. pants (1). Tādā veidā Komisija uzsāks tiesvedību pret šādu līgumu tikai izņēmuma gadījumos (ja tā saskatīs patiesus draudus konkurencei), it sevišķi

- a) ja līgums izvirza nopietnus šķēršļus konkurencei ievērojamā attiecīgā tirgus daļā
- b) ja konkurenci attiecīgajā tirgū ierobežo sekas, kuras izraisa paralēlu struktūru vienādie līgumi, kurus sastādījuši vairāki ražotāji vai tirgotāji.

¹¹ "Atgādinājums par mazsvarīgākiem lēmumiem, kurus neaptver Romas līguma 85. (1) pants", publicējusi Komisija 1997. 9. septembrī

Romas līguma 81. pants un tā pielietošana

Avots: Wolfgang Kilian, Europaisches Wirtschaftsrecht: EG-Wirtschaftsrecht und Bezüge zum deutschen Recht, Minhene 1996

2.2.2 Aizliegums ļaunprātīgi izmantot dominējošo stāvokli tirgū

Romas līguma 82. pants aizliedz valdošā stāvokļa tirgū nepiedienīgu izmantošanu, ja tas pasliktina tirdzniecību starp dalībvalstīm. Ja uzņēmuma tirgus daļa ir 50% vai vairāk, tad uzskata, ka tai pieder vadošā pozīcija tirgū. Attiecīgais tirgus katru reizi tiek noteikts saskaņā ar materiālajiem un ģeogrāfiskajiem kritērijiem (skat iepriekš). Ja ar savu darbību uzņēmums var ietekmēt tirgus struktūru, kura jau uzņēmuma vadošā stāvokļa dēļ ir pasliktinājusies, tad to uzskata par ļaunprātīgu izmantošanu. Tomēr, pirmkārt, ir aizliegta tikai dominējošā stāvokļa tirgū ļaunprātīga izmantošana, nevis tā radīšana.

Piemēram, Uzņēmums UBC ar savu banānu šķirni "Chiquita" ieņem vadošo pozīciju Beneluksa valstīs un FRG. Bez jebkāda objektīva iemesla viņi no saviem klientiem par vienādām piegādēm iekasēja atšķirīgu samaksu. Principā piegādātājam ir tiesības noteikt cenas pēc saviem ieskatiem, un ir normāli, ja klienti, no kuriem tiek iekasēta augstāka samaksa pēc tam var interesēties par konkurējošo produktu. UBC ieņem dominējošo stāvokli tirgū, tādēļ viņu klientiem nebija iespējams vērsties pie konkurentiem. Tā kā UBC nebija droša objektīva pamata iekasēt atšķirīgu samaksu, šī darbība ir kvalificējama kā dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana.

Par ļaunprātīgu izmantošanu uzskatāmi sekojošie pāri robežai darbojošies šķēršļi vai ekspluatācija:

- Nesaprātīgu biznesa nosacījumu noteikšana.
- Mākslīga preču un pakalpojumu trūkuma radīšana.
- Tirdzniecības partneru diskriminācija.

Nepastāv nekādi izņēmumi (ne individuāli atbrīvojumi ne grupu atbrīvojumi), tomēr var tikt apliecināts, ka pretrunas nepastāv. Juridiskās sekas: tādas pašas kā attiecībā uz karteļu aizliegumu.

2.2.3. Apvienošanās kontrole

Lai palielinātu savas konkurences spējas, uzņēmumi var apvienoties, tomēr, jo lielāki ir šie uzņēmumi, jo lielāks ir risks, ka apvienošanās radīs uzņēmumu, kuram ir spēcīga pozīcija tirgū, ka tiks izjaukta konkurence. Tādēļ apvienošanas kontrolē Komisija. Summa, kura liek uzskatīt, ka apvienošanās ir pietiekoši svarīga ES kopumā, ir kopējais visu iesaistīto uzņēmumu apgrozījums 5 tūkstoši miljonu Eiro apmērā. Šī iemesla dēļ ES organizētā apvienošanās kontrole neietekmē MVU.

2.2.4. Reklāmas noteikumi

Ir aizliegts sekojošais:

- Diskriminējoši vai pārāk stingri ierobežojumi ārvalstu ražojumu ienākšanai iekšējā tirgū.
- Nepareizi reklāmas vēstījumi (lai aizsargātu klientus).
- Noteikumi, kas paredz vai aizliedz noteiktu reklāmas stratēģiju ārvalstu uzņēmumiem
- Noteikumi, kas aizliedz reklāmu, lai gan satura ziņā tā ir korekta, bet tās dēļ tirdzniecībai tiek radīti šķēršļi.
- Noteikumi, kas aizliedz noteiktu preču vai noteiktu vietu reklāmu (tomēr šeit ir izņēmumi).

2.2.5. Valsts subsīdiju kontrole

Romas līguma 87. pants aizliedz tādas valsts subsīdijas, kuras var izjaukt konkurenci ES teritorijā. Šādi traucējumi var rasties tādēļ, ka subsidētajās preces tiek piedāvātas par zemākām cenām, un tas, savukārt, rada tām labākas tirgus iespējas. Kā tas noteikts Romas līguma 87. pantā, subsīdijas nav tikai dotācijas bet gan arī priekšrocības naudas vērtības izteiksmē, kā piemēram nodokļu atbrīvojumi vai kredīti uz īpaši labvēlīgiem noteikumiem.

Ir izveidots garš saraksts, kurā uzskaitīti atbrīvojumi no subsīdijām, kuri pieļaujami sociālo vai reģionālo iemeslu dēļ, vai arī lai veicinātu struktūras attīstību. Tomēr, pirms, subsīdijas, kas pārsniedz noteiktu summu, tiek izdalītas to saņēmējiem, Komisijai tās jāpublicē. Ir bijuši gadījumi, kad Komisija pieprasa attiecīgajiem uzņēmumiem atmaksāt neapstiprinātas subsīdijas.

2.2.6. Intelektuālais īpašums

2.2.6.1. Patentu likums

Līdz šim patentu likumdošana atsevišķās dalībvalstīs vēl nav tikusi saskaņota, tomēr Eiropas patentu konvencija (EPC)¹² ir noteikusi un izveidojusi Eiropas patentu. Kad patenta pieteikums tiek iesniegts Eiropas patentu birojā Minhenē¹³, visā ES tiek radīti vienādi nacionāli patenti (tādējādi pieteikuma iesniedzējs var izvēlēties, kurās dalībvalstīs patents būs spēkā). Patentu piešķiršanas procedūra caurmērā ilgst 44 mēnešus, bet pie noteiktiem apstākļiem bez papildu samaksas var iesniegt pieteikumu, lai šo procedūru paātrinātu. Eiropas patents darbojas 20 gadus sākot ar pieteikuma iesniegšanas dienu.

Aizsardzība, kuru piešķir Eiropas patenta pieteikumi un patenti var tikt pagarināta šādām valstīm: Albānijai, Lietuvai, Latvijai, bijušai Dienvidslāvijas republikai Maķedonijai, Rumānijai, Slovēnijai.

Līdz šim astoņas centrālās un Austrumeiropas valstis ir pieteikušās parakstīt Eiropas patentu konvenciju. Šīs valstis - Polija, Čehijas Republika, Ungārija, Igaunija, Slovākija, Slovēnija, Rumānija un Bulgārija var īstenot parakstīšanos sākot ar 2002. gada 1. jūliju.

2.2.6.2. Likums par preču zīmēm

➤ ES preču zīmes ieviešana:

ES preču zīmju īpašnieki var pārdot savu produkciju ES teritorijā, pielietojot unificētos noteikumus par aizsardzību. ES preču zīmi var iegūt visām markām, kuras ir iespējams uzzīmēt, tajā skaitā krāsu kombinācijām, trīsdimensiju zīmējumiem, rakstiskiem un akustiskiem simboliem (piem., mūzikai).

¹² Vēl bez ES dalībvalstīm, Eiropas patentu konvenciju ir parakstījušas EES valstis (Norvēģija, Lihtenšteina un Islande)

¹³ Šeit jāņem vērā "jauninājuma stadija" (tā raksturīga Vācijas patentu likumam). Eiropas patentu var piešķirt tikai tajos gadījumos, kad izgudrojums patiešām ir jauns, t.i., ja tas nav nācis no pagātnes, un ja eksperta viedoklis nepārprotami nav veikla prakse. Papildus informāciju par šo procedūru var iegūt <http://www/european-patent-office.org/index.htm>

ES preču zīme jāreģistrē iekšējā tirgus saskaņošanas birojā (Preču zīmes, reģistrēts dizains un pakalpojumu modelis)” Alikantē, Spānijā. Ja tas nav pretrunā ar preču zīmi, kas jau ir reģistrēta vai faktiski tiek izmantota kādā ES dalībvalstī, tā tiek reģistrēta un tādējādi kļūst derīga.

➤ Dalībvalstu likumu par nacionālajām preču zīmēm saskaņošana 1998. gadā tika izdota ES direktīva par preču zīmju likuma saskaņošanu. Tā piešķir preču zīmju īpašniekiem ekskluzīvas tiesības apstiprināt vai noliegt trešajai pusei izmantot viņu preču zīmes, un viņiem ir tiesības iekasēt licences naudu. Tomēr, ja piecu gadu laikā pēc reģistrācijas preču zīme netiek nopietni izmantota, tad tiek pasludināts, ka preču zīmes termiņš ir beidzies. Tas pats attiecināms uz gadījumiem, ja preču zīme ir maldinoša, apvainojoša vai neskaidra.

2.2.6.3. Likums par autortiesībām

1986. gadā izdotā Direktīva par mikročipiem piešķir mikročipiem 10 gadu ilgu aizsardzību pret pirātismu. 1991. gadā izdotā direktīva par kompjuтеру programmām aizsargā bieži kopētās kompjuтеру programmas, jo ekonomiski tām ir ļoti liela vērtība.

1996. gadā izdotajā direktīvā, autortiesību aizsardzība tika paplašināta tā, ka tā aptver arī elektroniskās datu bāzes, aizsargājot gan ieguldījums, gan datu bāzes.

2.3. Perspektīva: tiek izstrādāti jauni likumi

2000. gada septembrī tika ierosināts izstrādāt jaunus noteikumus, kas aizstātu veco, 1962. gadā izveidoto sistēmu, kura noteica, ka vienīgi Komisija var apstiprināt kompetenci ierobežojošus līgumus. Saskaņā ar jaunajiem noteikumiem, atsevišķu dalībvalstu valdības orgāni un tiesas tikpat labi kā Komisija var visā pilnībā pielietot Romas līguma 81. pantu. Šāds lēmums bija sevišķi nepieciešams, ņemot vērā ES paplašināšanos, jo viena instance pati par sevi – Komisija – vairs ilgāk nespēja garantēt atbilstību ES likumiem. Tādējādi Komisijas priekšlikums ir vērsts uz to, lai iesaistītu atsevišķu valstu antimonopola varas orgānus un tiesas. Tas nekādi neietekmēs valsts subsīdijas un apvienošanās kontroli.

Patentu likumu jomā, Komisija ir iesniegusi priekšlikumu izveidot ES patentu. Patlaban SME Eiropas savienībā var izvēlēties, vai iesniegt patentu pieteikumus savas valsts iestādēs vai Eiropas patentu birojā Minhenē. Pēdējā gadījumā, patenta pieteikums var tikt izskatīts trijās oficiālajās valodās – vācu, angļu, franču, tomēr nacionālā reģistrācija nenotiek pirms iesniegums nav pārtulkots attiecīgās valsts valodā. Komisija ierosina ierobežot valodu situāciju ES patentu jomā un apstāties pie esošajām trim oficiālajām valodām. ES patenti arī tiks reģistrēti Eiropas patentu birojā.

Piedevām, ir direktīvas, kuras tiek izstrādātas likumiem par reģistrētajiem dizainiem un pakalpojumu modeļiem¹⁴, kā arī, aizsargājošiem likumiem informācijas sabiedrībā.

¹⁴ Likums par pakalpojumu modeļiem ir tiesības, kas pilnībā aizsargā tehniskos izgudrojumus. Tomēr pakalpojumu modelis pieļauj mazāku paļāvības pakāpi likuma jomā nekā patenta jomā, tādēļ to var piešķirt daudz ātrāk un lētāk nekā patentu.

2.4. Ietekme uz MVU

Eiropas antimonopola likums tiešā veidā reti ietekmē MVU (jo tas ir vērsts uz citāda apjoma kompānijām), tomēr, tam ir netieša ietekme, kas izpaužas kā aizsardzības piešķiršana MVU. Tas aizsargā konkurenci, pasargā vājākos uzņēmumus, lai spēcīgākie nevarētu tos izmantot un mēģina novērst negodīgas tirdzniecības gadījumus. Ja MVU ieņem dominējošu pozīciju tirgū (piem., ja tie savā teritorijā ir vienīgie piegādātāji), tad, ja šī dominējošā pozīcija pārsniedz viņu pašu valsts robežas un ja viņi to negodīgi izmanto, tie var nonākt konfliktā ar ES antimonopola likumiem.

2.5. Koriģēšanas stratēģija

ES antimonopola ietvaros, MVU var viegli noslēgt līgumus par tālejošu sadarbību, kas sniedzas pāri robežām, un viņi netiks apsūdzēti par neatļautu karteļa izveidošanu, jo Komisijai pamatā ir pozitīva attieksme pret šāda veida sadarbību (skat. 2.2.1.2. nodaļu). Tomēr, tiklīdz sadarbība pārstāj darboties pāri robežām, t.i., ar brīdi, kad līgumi ir spēkā vairs tikai attiecīgās valsts pašmāju tirgū, sāk darboties attiecīgās valsts antimonopola likumi.

Cik tālu tas attiecas uz nepiedienīgu vadošās pozīcijas tirgū izmantošanu, jāatceras, ka MVU ir viegli iegūt dominējošu pozīciju tirgū (piem., ja tie ir specializējušies kādā noteiktā sfērā un šajā tirgū nav citu piegādātāju). Šajā gadījumā viņi nedrīkst pārkāpt standartus un izmantot šo pozīciju (t.i. viņi nedrīkst noteikt nesaprātīgus biznesa noteikumus vai pieļaut diskrimināciju pret saviem tirdzniecības partneriem u.t.t.), tomēr, šeit minētais ir attiecināms tikai tajos gadījumos, kad tiek skarta tirdzniecība starp dalībvalstīm (tik ilgi kamēr dominējošā tirgus pozīcija aprobežojas tikai ar vienu dalībvalsti, mēģinājumus to ļaunprātīgi izmantot regulē nacionālais antimonopola likums).

Preču zīmju un patentu jomā, centrālās un Austrumeiropas MVU pēc šo valstu iestāšanās ES būs šādas iespējas:

- Savu preču zīmju kā ES preču zīmju reģistrēšana, kas tiem dos iespēju pārdot savus ražojumus visā ES vienotas, aizsargājošas likumdošanas ietvaros.
- Iespējas iesniegt patentus Eiropas patentu birojā un tādējādi paplašināt aizsargājošās tiesības uz visām ES valstīm, arī uz Norvēģiju, Lihtenšteinu un Islandi (ja šis patents jau neeksistē ES) - tas būs iespējams kopš brīža, kad tiks parakstīta Eiropas patentu konvencija, un tas varētu notikt vēl pirms iestāšanās ES.

2.6. Jautājumi, biznesa pārbaudei

- Tikai īpašos gadījumos: Vai manam biznesam ir vadošā pozīcija tirgū (t.i., 50% tirgus daļa vai vairāk) un vai es izmantoju šo stāvokli tādā mērā, ka tiek ietekmēta tirdzniecība, kas sniedzas pāri robežām? Ja tas tā ir, var rasties konflikts ar ES antimonopola likumiem.

- Vai es vēlos, lai, vēršoties Eiropas patentu birojā, mani patenti tiktu pasargāti visā Eiropā vai vismaz noteiktās ES valstīs? (iespējams tikai tad, ja valstis no centrālās un Austrumeiropas ir parakstījušas Eiropas patentu konvenciju).
- Vai es vēlos, lai pēc iestāšanās ES, mana preču zīme tiktu reģistrēta kā ES preču zīme?

3. Pielikums:

Atsauces:

Kilian, Wolfgang: *Europaisches Wirtschaftsrecht: EG- Wirtschaftsrecht und Bezüge zum deutschen Recht*, Minhene 1996

Matzat, Martin: *Europarecht*, Minstere 2000

Nagel, Bernhard: *Deutsches und europaisches Geselleschaftsrecht- ein Handbuch fur Wissenschaft und Praxis*, Bāden-Bādene 2000

Zahorka, Hans-Jurgen: "Die EWIV und ihre Mitglieder aus Drittlandern", in: *EWIV/EEIG/GEIE e-Journal*, 2000.gada janvāris; publicējis: Europaisches EWIV- Informationszentrum, Sindelfingen/Štutgarte

Europaische Rechtsform fur Unternehmenskooperation: EWIV (Europaische wirtschaftliche Interessenvereinigung)- einfach, flexibel und steuerlich gunstig, publicējis: EWIV- Informationszentrum, Sindelfingen/Štutgarte

Die EWIV als Instrument der grenzuberschreitenden Kooperation: Praktisches Handbuch fur KMU, Luksemburga 1999, publicējusi Eiropas Komisija

Interneta avoti:

<http://www.hlt.de/eic-infos/eu-info.htm>

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/de/lvb/126055.htm>

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/de/lvb/126002.htm>

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/de/lvb/126021.htm>

http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/legislation/s971799_de.html

<http://www.richtervereinigung.at/gesetze/eugv-Dateien/eugv01.html>

<http://europa.eu.int/eur-lex/de/lif/index.html>

Piezīme:

Šie norādījumi ir sastādīti pamatojoties uz mūsu vislabākajām zināšanām. Nevar tikt sniegtas nekādas garantijas attiecībā uz tā pilnīgumu un precizitāti.